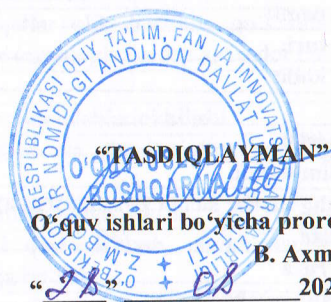

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR NOMIDAGI
ANDIJON DAVLAT UNIVERSITETI**

O'quv ishlari bo'yicha prorektor
B. Axmedov
2025-yil

**O'SIMLIKLAR INTRODUKSIYASI
FANI BO'YICHA**

SILLABUS

Sirtqi bo'lim uchun

Bilim sohasi	500 000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi	510 000 – Biologik va turdosh fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60510100 - Biologiya (turlari bo'yicha)

Andijon – 2025

Modul / FAN SILLABUSI
Kimyo va biologiya va fakulteti
60510100 - Biologiya (turlari bo'yicha) ta'lim
yo'nalishi

Fan nomi:	O'simliklar introduksiyasi
Fan turi:	Tanlov fan
Fan kodi:	O'SIM404
Yil:	5
Semestr:	9
Ta'lim shakli:	SIRTQI
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar	180
Ma'ruza	8
Amaliy mashg'ulotlar	8
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	
Mustaqil ta'lim	108
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	“O'simliklar introduksiyasi” fani talabalarga o'simliklarni yangi hududlarga joriy qilish, ularni moslashtirish, qishloq xo'jaligi va ekologiyadagi ahamiyatini o'rgatishdan iborat. Talabalar o'simliklar introduksiyasining nazariyasi va amaliyotini, jahon va O'zbekistondagi tajribalarni bilib olishadi. Shuningdek, talabalarga introduksiya qilingan o'simliklarning yangi muhitga moslashishi, agrotexnik sharoitlar, fitosanitariya nazorati va biologik xilma-xillikka ta'sirini o'rgatish maqsad qilingan.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1.	Ekologiya asoslari (EKAB109)
2.	Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar (METB3051)
3.	Bioekologiya (BEKB1141)
4.	Ijtimoiy ekologiya (SSEB207)
5.	Barqaror rivojlanish asoslari (EKSB207)

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan:

TN1	“O'simliklar introduksiyasi” fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarni tatbiq qilish uchun zarur bo'ladigan bilim va ko'nikmalarni egallash.
TN2	Darslarda zamonaviy ta'lim vositalardan foydalanishni
TN3	Ta'lim sohasidagi innovatsion faoliyat asoslarini
TN4	Fanni o'qitishda hamda ilmiy tadqiqotlar olib borishda qo'llaniladigan zamonaviy yondashuvlar va innovatsion texnologiyalardan xabardor bo'lishi
Ko'nikmalar jihatidan:	
TN5	Fanni o'qitishda qo'yiladigan hozirgi zamon talablarini bilishi
TN6	Fanning mazmuni, vositalari, metodlari va shakllarining uzviyligi va izchilligini ta'minlash
TN7	Mashg'ulotlarda ta'lim resurslaridan samarali foydalanish
TN8	O'qitish mazmuniga oid axborotlarni qayta ishlash, umumlashtirish va talabalarga yetkazish ko'nikmalariga ega bo'lishi
TN9	Darslarda zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash
TN10	Ta'lim sohasidagi innovatsion faoliyat asoslarini

Fan mazmuni		Manba
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)		
5-semestr		
M1	O'simliklar introduksiyasining tarixi va rivojlanishi.	1)86-104 b; 2) 190-196 b; 6) 278-292.
M2	O'simliklarni yangi hududlarga joriy qilish usullari.	2) 201-209 b; 3) 121-130 b.
M3	Dunyo miqyosidagi yirik introduksiya tajribalari.	1) 105-115 b;
M4	O'simliklarning turli ekologik zonalarida introduksiyasi.	2) 194-197 b; 7) 85-134 b.
Mashg'ulotlar shakli: seminar (A)		
5-semestr		
A1	O'simliklar turlarini identifikatsiya qilish usullarini o'rganish	
A2	Mahalliy o'simliklarni va introduksiya qilingan turlarni solishtirish.	
A3	Introduksiya qilingan o'simliklarning biologik xususiyatlarini tahlil qilish.	
A4	O'simliklarning agrotexnikasi va iqlim sharoitlariga mosligini o'rganish	
Mustaqil ta'lim (MT)		
1.	O'simliklar introduksiyasining iqlim va tuproq sharoitlariga ta'siri.	
2.	Introduksiya qilingan o'simliklarning genetik xilma-xillikdagi o'rni.	
3.	O'simlik introduksiyasi va ekologik xavfsizlik.	
4.	O'simliklarning kasalliklarga chidamliligini oshirishda introduksiya roli.	
5.	O'simliklar introduksiyasining ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri.	
6.	Mahalliy va introduksiya qilingan o'simliklar o'rtasidagi raqobat.	
7.	O'simliklar introduksiyasining tarixi va rivojlanishi.	

8.	O'simliklar introduktsiyasi nazariyasi va asosiy tushunchalari.
9.	O'simliklar introduktsiyasining ekologik va iqlimiy omillari.
10.	O'simliklarni yangi hududlarga joriy qilish usullari.
11.	Ekzotik o'simliklar va ularning ekologik xususiyatlari.
12.	Introduktsiyaning fitosanitariya nazorati
13.	O'simliklar introduktsiyasining iqtisodiy va qishloq xo'jaligidagi ahamiyati.
14.	O'simliklarning yangi muhitga moslashuvi.
15.	Dunyo miqyosidagi yirik introduksiya tajribalari.
16.	O'zbekistonda o'simliklar introduktsiyasi tarixi va amaliyoti.
17.	O'simliklar akklimatizatsiyasi va uni o'rgatish usullari.
18.	O'simlik introduktsiyasi va biologik xilma-xillik.
19.	Introduksiya qilingan o'simliklarning tabiatga va mahalliy flora va faunaga ta'siri.
20.	O'simliklarning turli ekologik zonalarda introduktsiyasi.
21.	O'simliklar introduktsiyasining kelajakdagi istiqbollari va muammolari.

Asosiy adabiyotlar	
1.	Викторов В.П., Черняева Е.В. Интродукция растений. М., "Прометей", 2013. 152 с
2.	Езиев Л.Х. Опыт интродукции древесных растений в Южной Узбекистан. Ташкент: Фан, 001. – 212 с.
3.	Шлмков Г. Н. Интродукция и акклиматизация растений. М., 1963. 488 с
4.	Базилевская Н.А. Об основах теории адаптации растений при интродукции. М., 1964. 132 с.
5.	Вехов И. А. Методы интродукции и акклиматизации древесных растений // Тр. Бот. инста. Сер. 6.1967. Выш. 5. С. 93-106
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	Sultonov R.S. Ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish asoslari. –T.: Musiq, 2007.
2.	Константинов В.М. Охрана природы. – М., 2002.
3.	Акимов Т.А., Хаскин В.В. Экология. – М.: ЮНИТИ, 1998.
4.	Otaboyev Sh., Nabiyeu M. Inson va biosfera. – T.:O'qituvchi, 1995.
5.	Экологические основы природопользования – М., 2002

Талабанинг fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi me'zonlar tavsiya etiladi:

- a) 5 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fanning mohiyati va mazmunini to'la yorita olsa;
  - fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy hatolik va chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
  - fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
  - fan doirasida mustaqil va erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;

- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
  - konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
  - mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
  - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni o'zlashtira olsa;
  - fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- b) 4 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fanning mohiyati va mazmunini tushunsa, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
  - fanning mazmunini amaliy axamiyatini tushungan bo'lsa;
  - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
  - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
  - fan bo'yicha konspektni puxta shakllantirgan bo'lsa;
  - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
  - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni o'zlashtira bo'lsa;
- c) 3 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
  - fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim kamchiliklarga yo'l qo'ysa;
  - bayon qilish ravon bo'lmasa;
  - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
  - fan bo'yicha mant puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- d) quyidagi hollarda talabani bilim darajasi qoniqsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
  - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
  - fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirganligi sezilib tursa;
  - fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
  - fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
  - fanni bilmasa.

Sotsial psixologiya fani bo'yicha ballarning nazoratlar taqsimoti va nazoratlarni o'tkazish muddati

Maksimal va saralash ballari	Ma'ruza mashg'ulotlarida 30 ball		Amaliy, seminar, laboratoriya mashg'ulotlarida 30 ball		jami	Yakuniy nazorat	Jami
	Oraliq nazoat uchun	Mustaqil ta'lim	Joriy nazorat uchun	Mustaqil ta'lim			
Maksimal bal 100%	15	15	15	15	60	40	100
Saralash bali 60%	Saralash bali 36 ball						
Nazoratni o'tkazish muddati va shakli	Fanning 70 foiz o'zlashtirilganda (yozma, amaliy ish, og'zaki)		Amaliy, seminar, laboratoriya mashg'ulotlar davomida			YN jarayoni yozma og'zaki test shaklida o'tkaziladi	

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Muallif:	R.M.Baxramov – Ekologiya va barqaror rivojlanish kafedrası dotsent.
E-mail:	ruziboybaxramov68@gmail.com
Tashkilot:	Andijon davlat universiteti Ekologiya va barqaror rivojlanish kafedrası kafedrası
Taqrizchilar:	E.Yu. Ro'zmatov – AnDu "Ekologiya va barqaror rivojlanish" kafedrası professori, b.f.n. M.R.Baratova Qishloq xo'jalik ekinlari seleksiyasi, urug'chiligi va dorivor o'simliklar yetishtirish kafedrası professori, Q.x.f.d.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashining 2025-yil ____-avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

Mazkur Sillabus Ekologiya va barqaror rivojlanish kafedrasining 2025-yil ____avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

F. Odilov

Fakultet dekani:

Q.Q.Otaxonov

Kafedra mudiri:

T.M.Madumarov

Tuzuvchi:

R.M. Baxramov